

Inhoud:

1. Voorwoord	2
2. Wat verstaan wij onder pesten?	3
3. Signaleren pesten	5
4. Vormen van pestgedrag	8
5. Digitaal pesten	9
6. competenties personeel	12
7. Preventieve maatregelen	13
8. Anti-pestprotocol stappenplan	15
9. Bijlage 1 analyseformulier	16
10. Bijlage 2 extra informatie voor ouders	17
11. Bijlage 3 websites, instanties	20

1. VOORWOORD

Voor u ligt het anti-pestprotocol van basisschool De Bolster te Nuth.

Een anti-pestprotocol is van belang omdat pesten een negatieve invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen. Een kind kan zich pas echt goed ontwikkelen als het zich prettig voelt, geaccepteerd voelt en mag zijn zoals het is. Pesten hoort daar niet bij.

Dit protocol is erop gericht om personeel, ouders en leerlingen op de hoogte te brengen van alles wat de school wil doen om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te scheppen. De acties die we ondernemen zijn niet statisch. Afhankelijk van alle andere ontwikkelingen binnen de school, zal ook het handelen rond pesten zich verder ontwikkelen. In dat geval zal dit protocol aangepast worden. Jaarlijks wordt via een enquête het welbevinden van de leerlingen in de groepen 3 tot en met 8 in beeld gebracht. Daarmee meten we ook in hoeverre dit protocol een positief effect heeft op het welbevinden.

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, stellen we kinderen en leerkrachten in de gelegenheid om met veel plezier naar school te komen!

Dit anti-pestprotocol bestaat uit drie delen:

Deel een richt zich op beschrijving en preventie van pesten. Het bevat richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag, en tevens ook voorwaarden en activiteiten die pesten kunnen voorkomen.

Deel twee bevat het concrete stappenplan rondom de aanpak van (vermeend) pesten op basisschool De Bolster.

Als *bijlage* wordt aan dit anti-pestprotocol een overzicht van bruikbare literatuur, tips, instanties en dergelijke toegevoegd. Deze bijlage wordt jaarlijks bijgewerkt en aangepast.

Kinderen, leerkrachten, ouders, OV leden, MR en leden van de School-Advies-Commissie, onderschrijven dit pestprotocol.

Roy Bleeser
Nuth, juli 2015

Deel I.

2. WAT VERSTAAN WIJ ONDER PESTEN?

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend. Over de redenen waarom mensen zich agressief gedragen, bestaan allerlei theorieën.

Het is een misvatting dat pesten alleen een zaak is tussen pester en gepeste. Vaak zijn er meer betrokkenen, de zogenaamde meelopers. Wanneer er sprake is van pesten zullen alle betrokkenen in beeld moeten worden gebracht en zal ook met alle betrokkenen gesproken moeten worden en afspraken worden gemaakt. Ook de ouders van alle betrokkenen spelen een belangrijke rol in dit proces. Pesten en het oplossen daarvan is derhalve een zaak van leerlingen, schoolteam én ouders.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen.

Pesten en plagen, waar zit het verschil?

Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN en de gevolgen van dit gedrag vormen een basis voor het signaleren van pestgedrag:

Plagen:

- Is onschuldig en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.
- Is van korte duur of gebeurt slechts tijdelijk.
- Speelt zich af tussen 'gelijken'
- Is meestal te verdragen of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn.
- Meestal één tegen één.
- Wie geplaagd wordt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.

Gevolgen plagen

- Op het moment dat het gebeurt is het niet leuk, maar de pijn gaat snel over.
- De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.
- Men blijft opgenomen in de groep.
- De groep lijdt er niet echt onder.

Pesten:

- Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.
- Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).
- Ongelijke strijd. De onmachtsgedvoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgedvoelens van de pester.
- De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.
- Meestal een groep (pester en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
- Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pesters zijn meestal dezelfde personen, net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden).
- Slachtoffer zit vaak in neerwaartse spiraal, waardoor pesters zich op hem richten.

Gevolgen pesten

- Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.
- Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
- Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. Aan de basisbehoefte om 'bij de groep te horen' wordt niet voldaan.
- De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig en men vertrouwt elkaar niet. Er is daardoor weinig openheid, spontaniteit en contact met elkaar. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

3. SIGNALEREN PESTEN

Alles wat we willen doen voor onze leerlingen m.b.t. pestgedrag valt of staat bij de signalering en/of melding van dat gedrag. Die signalering en melding schieten nog te vaak tekort, zodat de leerling met zijn/haar probleem alleen blijft staan.

Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er grip op te krijgen. Zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan.

Leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel hebben echter een taak (samen met de ouders en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten.

Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Praten is geen klikken.

Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen.

Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben. Voor groepsleerkrachten betekent het dat ze groeps gesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Kenmerken van de pester

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'pester' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijk gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie en het gebruik van stoere taal.
- Imiteert graag agressief gedrag.
- Is vlugger agressief, gebruikt meer geweld.
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- Is vrij impulsief.
- Heeft de neiging anderen te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers.
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- Heeft moeite met regels, grenzen, en eigen of door anderen opgelegde regels, met andere woorden: is altijd grensverleggend bezig.
- Schat situaties verkeerd in.
- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in.
- Heeft het moeilijk met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.).
- Er is vaak sprake van negatieve faalangst.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok.
- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering, m.a.w. kinderen volgen hem meer uit angst zelf het slachtoffer te worden dan uit vriendschap.
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

Kenmerken van de gepeste

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'gepeste' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken, en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is in de praktijk gebleken, dat bij kinderen die gepest worden, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- Is meestal fysiek zwakker.
- Is eerder in zichzelf gekeerd.
- Is geneigd zich onderdanig of gediensstig te gedragen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten.
- Durft niet op te komen voor zichzelf.
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk, dat hij het verdient om gepest te worden.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: Begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pesters na te bootsen, maar faalt daarin.

Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen peestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen. Dergelijke signalen kunnen ook voor ouders een indicatie zijn.

Signalen bij de gepeste:

- Het kind heeft blauwe plekken, of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken, en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeker op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand.
- Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien.
- In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.
- Het kind staat dikwijls alleen op de speelplaats, of speelt met jongere leerlingen; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen, of te komen op feestjes en logeerpartijen.
- Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht.
- Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen of het blijft over.
- De schoolresultaten worden opeens veel slechter.
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo nipt mogelijk op tijd op school komt en is meteen na de bel weer weg.
- Op zondagavond of voor het kind naar een club moet, is het bijzonder gestrest en zoekt redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben.

Bovendien worden leerlingen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties. Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument,

doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet of ze praten ABN in plaats van dialect. Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat het niet mag klikken.

Signalen bij de pester:

- Zijn vriendjes zijn volgzaam meelopers, die wachten op instructies van de pester.
- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn.
- Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.
- Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.
- De pester is regelmatig brutaal.
- De pester kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.
- Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek.
- Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volzaam en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer "vraagt" immers om gepest te worden.

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

4. VORMEN VAN PESTGEDRAG

- *Met woorden (verbaal)* Vernederen
Schelden
Dreigen
Belachelijk maken, uitlachen

- *Lichamelijk (non-verbaal)*

Hiermee wordt het lichamelijk pijn doen bedoeld. Iemand wordt bijvoorbeeld geschopt of geslagen.

- *Achternvolgen*

Achternvolgen zorgt er vaak voor dat kinderen heel bang worden om over straat te lopen. Ze zijn bang dat ze ergens door een groepje kinderen worden opgewacht en nemen daarom bijvoorbeeld een andere weg naar school. Ze durven niet meer buiten te spelen, enzovoort.

Vaak zijn achtervolgingen door de pestkoppen van tevoren bedacht en wordt er met een hele groep afgesproken om het slachtoffer eens goed te grazen te nemen. Het komt ook vaak voor dat een kind door de pester(s) voor de gek wordt gehouden. De pesters nodigen het gepeste kind dan uit om ergens aan mee te doen en omdat het gepeste kind graag bij de groep wil horen en blij is dat hij/zij eindelijk ergens aan mee mag doen, trapt het er telkens weer in.

- *Uitsluiten*

Uitsluiting betekent dat er net wordt gedaan of het kind niet bestaat. Het mag nergens aan meedoen, staat tijdens de pauze alleen en heeft geen vriendjes/vriendinnetjes om mee te spelen. Een kind dat op deze manier gepest wordt, gaat zich heel erg eenzaam voelen en heeft de gedachte dat hij/zij anders is en minder is dan andere kinderen.

Hoe het ook zijn best doet, het lukt hem/haar nooit om bij de groep te horen of mee te doen met spelletjes. Hierdoor wordt het kind bang om met andere kinderen om te gaan.

- *Stelen/vernielen van bezittingen*

Het komt voor dat het gepeste kind ineens allerlei spullen kwijt is, potloden, pennen, knikkers enzovoort. De pesters proberen hiermee het kind extra van streek te maken. Vaak zijn ze jaloers op de bezittingen van een ander en zouden ze het zelf ook graag willen hebben. Beschadigen van spullen (kliederen op boeken, band lek steken, gooien met schooltas enzovoort) komt ook voor.

- *Afpersing*

Bij afpersing kan het zijn dat het gepeste kind of de meelopers worden gedwongen dingen te doen die ze eigenlijk niet willen. Ze moeten bijvoorbeeld geld stelen of meenemen, snoep meebrengen of een vervelend klusje opknappen.

- *Digitaal pesten*

Nu de digitale ontwikkeling niet meer weg te denken is uit onze maatschappij en kinderen steeds jonger de beschikking hebben over computer, smart Phone, tablet enzovoort, zien we ook steeds vaker vormen van digitaal pesten. Meestal vindt dit pesten buiten school(tijd) plaats, maar zijn de gevolgen in de klas duidelijk merkbaar. Vandaar dat we digitaal pesten – net als alle andere vormen van pesten – als een serieuze bedreiging zien voor het welzijn van het kind.

5. DIGITAAL PESTEN

Steeds jonger hebben kinderen toegang tot mobiele netwerken en internet, waardoor we dit thema wat meer willen uitlichten.

Digitaal pesten is pesten via internet of telefoon. Het pesten zelf is meestal niet anders dan bij traditioneel pesten: het gaat vaak om uitschelden, belachelijk maken en buiten sluiten. De impact en de aanpak is wel anders.

Vormen van digitaal pesten:

Beledigen via sms, mail of chat

Via sms, mail of chat kun je elkaar vervelende boodschappen sturen. Dat gebeurt vaak anoniem of onder een verzonnen naam.

Misleiden via internet of mobieltje

Een ander kan zich voordoen als iemand anders, door bijvoorbeeld een nepprofiel aan te maken in een chatprogramma. Omdat je elkaar niet ziet, geloof je al snel dat degene aan de andere kant ook echt degene is die hij of zij zegt dat hij of zij is. En als je je herkenbaarheid uitschakelt op je mobieltje, zie je niet wie jou belt. Je kunt ook in een tekstberichtje (sms) verbergen wie je echt bent.

Bedreigen via internet of mobieltje

Omdat je kunt verbergen wie je echt bent in het contact via internet of mobieltje, kun je iemand gemakkelijk bedreigen.

Roddelen via internet

In het contact via internet kan gemakkelijk geroddeld worden. Bijvoorbeeld via mail of chat. Degene over wie geroddeld wordt, wordt gewoon niet uitgenodigd voor het gesprek.

Inbreken in iemands mailbox of chatprogramma

Door achter iemands wachtwoorden te komen, kun je in zijn of haar mailbox komen of je in een chatprogramma voordoen als die persoon. Je kunt dan uit naam van die persoon vervelende berichtjes rondsturen naar zijn of haar contactpersonen.

Wachtwoord veranderen

Als je achter iemands wachtwoord kunt komen, kun je het wachtwoord ook veranderen. En dan kan de ander niet meer bij zijn of haar eigen mail of chataccount.

Wachtwoorden stelen en misbruiken

Met het wachtwoord van een ander kunt je op bijvoorbeeld in Habbo Hotel credits stelen.

Foto's van mobieltjes en webcam op internet plaatsen

Met je mobieltje kun je ongemerkt foto's maken. Met een webcam kan dit ook. Deze foto's kunnen heel persoonlijk en soms ook heel gênant zijn. Door ze op internet te plaatsen, kunnen veel mensen deze foto's ook bekijken. Vaak worden ze ook nog bewerkt om degene op de foto nog belachelijker te maken. Foto's die op internet verschijnen, zijn heel moeilijk te verwijderen, omdat ze overal weer op kunnen duiken.

Privé gegevens op een site plaatsen

Het op een site zetten van iemands privé gegevens, kan ervoor zorgen dat deze persoon lastig wordt gevallen door vreemden. Iemand kan ook belachelijk gemaakt worden, door deze gegevens op compromitterende sites te zetten.

Virussen sturen

Door virussen naar iemands computer te sturen, zorg je ervoor dat die computer crasht.

Wat doen ingeval van digitaal pesten?

Is digitaal pesten strafbaar?

Er zijn verschillende vormen van digitaal pesten die strafbaar zijn. Leerlingen realiseren zich dat vaak niet. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld.

Aangifte

Bij strafbare feiten kan er aangifte worden gedaan. Voor strafrechtelijke vervolging is er bewijs nodig. Om van het digitaal pesten bewijzen te verzamelen, zijn bijvoorbeeld chat-logs te gebruiken. Ook een schermafdruck van een webpagina kan bewijs zijn. Bij minderjarige kinderen doen de ouders aangifte.

Melding

Als er geen aangifte gedaan kan worden, kan er ook een melding gedaan worden. De politie is dan toch op de hoogte van de feiten. De politie kan op deze wijze feiten verzamelen over een pester.

Stalking

Belaging of stalking is in Nederland bij wet verboden. Dit is het stelselmatig lastigvallen van een persoon door die persoon te achtervolgen, steeds op hinderlijke wijze contact op te nemen en soms ook te bedreigen met het oogmerk die ander te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden dan wel vrees aan te jagen: artikel 285b Wetboek van Strafrecht.

Bijvoorbeeld : iemand die een leerling steeds lastig valt door het sturen van sms'jes of e-mail.

Mogelijke straf: geldboete of gevangenisstraf.

Blootfoto's

Het op internet zetten van blootfoto's van minderjarige leerlingen valt onder de wet op de kinderporno. Het maken en het verspreiden is strafbaar. Ook de personen die ze doorsturen zijn dus strafbaar. Artikel 240b Wetboek van Strafrecht.

Hacken (Wet computercriminaliteit 1993)

Hacken is niets meer of minder dan inbreken op de computer van een ander. Vervolgens kan de inbreker allerlei instellingen aanpassen of gegevens stelen. Hacken is een strafbaar feit.

Plaatsen van foto's van elkaar (portretrecht)

Als je mensen fotografeert, dan heb jij als fotograaf daarop auteursrecht. Maar: met die foto's mag je niet zomaar alles doen wat je wilt! De personen op jouw foto's hebben ook rechten.

Er zijn 2 mogelijkheden:

1. Je maakt foto's in opdracht van mensen zelf. Er is sprake van 'portretrecht'. Dat betekent dat je de foto's niet zonder toestemming van de personen die erop staan openbaar mag maken. Je mag ze dus bijvoorbeeld niet afdrucken in de schoolkrant of ze op internet zetten.

2. Je maakt ze zomaar. Ook nu is publiceren riskant! De mensen kunnen 'een redelijk belang' hebben om zich tegen publicatie te verzetten. Privacy of goede smaak bijvoorbeeld.

Happy slapping

Happy slapping is het uitlokken of veroorzaken van geweld, deze acties opnemen en vervolgens deze op internet zetten.

Hoe kun je digitaal pesten aanpakken?

voorbeeld 1 Een blootfoto van een leerling is op het internet geplaatst:

- Luister naar de leerling.
- Toon begrip en veroordeel niet.
- Neem contact met de ouder(s)/verzorger(s) op.
- Meld dit bij de directeur, interne begeleider en/of vertrouwenspersoon.
- Meld dit bij de provider met verzoek tot verwijdering van de foto. Zet jouw provider (bijvoorbeeld ziggo, home) in dit emailadres: abuse@provider.nl
- Adviseer de ouders aangifte bij de politie te doen.
- Probeer de dader te achterhalen.
- Voer maatregelen richting dader uit.

voorbeeld 2 Een leerling wordt steeds lastig gevallen (stalking):
Leer de leerling assertief te zijn: nee zeggen, contact afsluiten.
De leerling niet laten ingaan op de stalker.
Breng de ouders op de hoogte.
Adviseer de ouders en de leerling om bewijslast te verzamelen.
Adviseer de ouders aangifte bij de politie te doen.

voorbeeld 3 Over een leerling wordt geroddeld via Whatsapp:
Geef steun en luister naar de leerling.
Adviseer de leerling berichten te bewaren en op te slaan.
Probeer de dader te achterhalen via systeembeheerder en slachtoffer.
Bespreek het met de groepsleerkracht/trouwenspersoon.
Spreek de pesters aan.
Voer eventueel een klassengesprek.
Neem contact met de ouders op.
Probeer de dader op te sporen. Soms is de identiteit van de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Je gebruikt daarvoor de zogenaamde logfiles van de school-server (centrale computer).
Vanzelfsprekend heb je daar wel (technische) ondersteuning van een ICT-coördinator, systeembeheerder, en/of externe beheerder voor nodig.
Ga na wanneer het bericht verstuurd is en welke klas op dat moment gebruik maakte van de computers. De stijl van het bericht en eventuele taalfouten kunnen de dader verraden. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd. Soms is het niet mogelijk een dader te achterhalen en zit er niets anders op dan het effect te minimaliseren. Dat kan het beste door het slachtoffer op het hart te drukken niet te reageren op haatmail of andere ongewenste berichten.

Blokken van afzenders

Sommige programma's hebben de mogelijkheid om specifieke afzenders te blokkeren. Op den duur loont het wellicht de moeite de leerling een nieuw mailadres te geven. Vertel de leerlingen dat ze altijd heel voorzichtig moeten zijn met het doorgeven van hun mailadres/wachtwoorden aan anderen.

6. COMPETENTIES PERSONEEL

Onderwijzend personeel

In het beroep van leerkracht stimuleer je gewenst gedrag en keur je ongewenst gedrag af. Je wijst leerlingen op de noodzaak van het hebben van wederzijdse respect voor elkaar en je wilt ze een veilig leer- en werkklimaat bieden. Natuurlijk heeft de leerkracht ook een voorbeeldfunctie.

- De leerkracht laat merken dat hij/zij een goede samenwerking tussen leerlingen waardeert en zorgt ervoor dat leerlingen rekening houden met elkaar.
- De leerkracht ziet wat er gebeurt in de klassen waarmee hij/zij werkt. De leerkracht luistert naar de leerling en reageert op hen, spreekt hen aan op ongewenst gedrag en stimuleert gewenst gedrag. Hij/zij laat de leerlingen in hun waarde en zorgt ervoor dat de leerlingen respect op brengen voor hem/haar en voor elkaar.

De verantwoordelijkheden zijn samen te vatten door vier beroepsrollen:

- de interpersoonlijke rol;
- de pedagogische rol;
- de vakinhoudelijke en didactische rol;
- de organisatorische rol;

Deze beroepsrollen worden door de leerkracht vervuld in het werken met leerlingen, met collega's, met de omgeving van de school en met zichzelf.

Het voorbeeldgedrag van de leerkracht in de les en van de medewerkers van de school is belangrijk. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar acceptatie van verschillen wordt aangemoedigd, waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar uitgesproken, waar leerlingen gerespecteerd worden in hun eigenheid, waar agressief gedrag niet wordt geaccepteerd en waar leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel en schoolleiding duidelijk stelling nemen tegen dergelijke gedragingen.

De basis is het handhaven van de schoolafspraken, onze drie gouden afspraken: ik zorg goed voor mezelf, ik zorg goed voor de ander en ik zorg goed voor mijn omgeving.

In en rond de school, tijdens de kleine- en middagpauze wordt er door de overblijfouders en leerkrachten gesurveilleerd en worden leerlingen op hun gedrag aangesproken. Ook spreken we ons uit over het gedrag tijdens de reis van en naar school.

Het beleid

Het is belangrijk om het pestbeleid, een onderdeel van Schoolveiligheidsbeleid, bij leerlingen, ouders en personeel bekend te maken.

Het pestbeleid is toegankelijk door er naar te verwijzen in de schoolgids en het te publiceren op de website. Het is onderdeel van de beleidscyclus van de school waardoor het regelmatig geëvalueerd en eventueel bijgesteld wordt. Het onderwerp pesten en het pestbeleid van de school is opgenomen in het scholingsaanbod voor het personeel als een onderdeel van hun deskundigheidsbevordering

Niet onderwijzend personeel

Het niet onderwijzend personeel, zoals bijvoorbeeld overblijfouders, heeft een duidelijk signalerende functie. Zij ondernemen op het moment van pesten actie en lichten de groepsleerkracht in van de gepeste en de pester. Daarnaast heeft ook het niet onderwijzend personeel een voorbeeldfunctie zoals hierboven besproken bij het onderwijzend personeel.

7. PREVENTIEVE MAATREGELEN

Het voorkomen van pestgedrag

Ter voorkoming van pestgedrag hanteren wij in onze school de volgende maatregelen / werkwijze:

- In alle groepen wordt gewerkt met de drie gouden afspraken:
  - Ik zorg goed voor mezelf
  - Ik zorg goed voor de ander
  - Ik zorg goed voor mijn omgeving
- Deze basisafspraken worden in iedere klas samen door leerkracht en leerlingen besproken en verwerkt in een fysiek product dat het hele schooljaar in de klas aanwezig is en steeds kan worden aangepast of doorontwikkeld.
- Regelmatig wordt in gesprekken met de groep aandacht besteed aan deze afspraken.
- In de groepen 3 tot en met 8 gebruiken wij de methode "Goed Gedaan" voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze kinderen. Elke groep heeft hiervoor lessen van een half uur per week ingeruimd.
- In de groepen 1 en 2 wordt gewerkt met de methodiek Speelplezier. Belangrijk onderdeel van die methode is het leren omgaan met elkaar en het samen spelen.
- In alle groepen worden duidelijke groepsafspraken opgesteld en gehanteerd. Deze afspraken hangen in de bovenbouw op een zichtbare plaats. De leerlingen conformeren zich aan deze afspraken door er een handtekening onder te plaatsen en/of deze samen met de leerkracht gedurende het schooljaar verder uit te werken.
- Positief gedrag van leerlingen wordt gecompimenteerd.
- Voor school en tijdens de pauzes surveilleren leerkrachten op de speelplaats. Zij zien er op toe dat kinderen tijdens hun spel de gedragsregels en afspraken naleven. In situaties waarin dit niet gebeurt, worden kinderen aangesproken op hun gedrag en kan dit consequenties hebben.

Indien er toch sprake is van pestgedrag?

Indien er toch sprake is van pestgedrag, dan treedt het onderstaande protocol in werking:

PROTOCOL

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat als team het beste kunnen aanpakken.

Een aanpak via het werken volgens de "vijfsporenaanpak" bestaande uit:

- 1.1. hulp aan: het gepeste kind, in de vorm van adviezen en (in sommige gevallen) van een sociale vaardigheidstraining;
- 1.2. hulp aan: de pester, in de vorm van een sociale vaardigheidstraining of een cursus in het omgaan met agressie. Is deze hulp niet toereikend, dan zal het kind worden doorverwezen;
- 1.3. hulp aan: de zwijgende middengroep, in de vorm van het activeren en het bewustmaken van de kracht van deze groep;
- 1.4. hulp aan: de leerkracht, in de vorm van achtergrondinformatie over het verschijnsel, zoals signalen, oorzaken, gevolgen en concrete (preventieve en curatieve) aanpakmogelijkheden;
- 1.5. hulp aan: de ouders, in de vorm van achtergrondinformatie en adviezen;

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter, een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerd te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

2. het bewust maken en bewust houden van de leerlingen van het bestaan en de zwaarte van het probleem;
3. een gerichte voorlichting aan alle ouders van de school bijvoorbeeld als onderdeel van de informatieve ouderavond aan het begin van het schooljaar of via het Bülsterke;
4. zorgen voor een dusdanige relatie tussen leerling en leerkracht dat er sprake is van vertrouwen;
5. het aanleggen van toegankelijke, goede informatie over het probleem pesten zowel voor leerlingen als leerkrachten en ouders;
6. overleg voeren en eventueel samenwerking te zoeken met andere scholen in de buurt over de aanpak van het pesten;
7. een afschrift van het protocol wordt beschikbaar gesteld aan alle ouders van de school (door publicatie op de website

Deel II

8. PROTOCOL STAPPENPLAN

Waarschuwingsfase:

1. De pester wordt door de leerkracht aangesproken op zijn gedrag en gewezen op de consequenties. De leerkracht bepaalt indien nodig een sanctie (bijv. binnenblijven tijdens de pauze, stuk schrijven over rol in het probleem en wat voortaan anders gaat, enzovoort).
2. Het gepeste kind wordt veiligheid geboden (extra surveillance).

Handelingsfase 1:

Indien de pester volhardt in zijn gedrag volgen daarnaast de stappen 3 t/m 7.

3. De leerkracht heeft een gesprek met de pester, het gepeste kind en eventuele medepester(s).
4. De peestsituatie (dus los van dader en slachtoffer) wordt besproken in de groep.
5. De ouders van pester en gepeste worden op de hoogte gebracht.
6. De leerkracht vult het Analyseformulier Pestgedrag in (zie de bijlage 1). Dit formulier wordt opgeslagen in Eduscope en per mail verzonden naar directie en IB.
7. De peestsituatie wordt tijdens een formele teamvergadering of leerlingbespreking besproken.

Handelingsfase 2:

Indien aanhoudend pestgedrag bij dezelfde leerling wordt geconstateerd volgen de stappen 8, 9, 10 en eventueel 11):

8. Er wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld, en er worden afspraken gemaakt ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerling. Dit handelingsplan wordt opgeslagen in Eduscope.
9. Vanaf groep 5 wordt de pester verplicht thuis met de ouders een boek te lezen met het onderwerp pesten en hiervan een verslag te maken (voor boeken over pesten zie o.a. www.pestweb.nl). Dit boek is te vinden bij de Interne Begeleider.
10. De betreffende groep krijgt extra lessen over pesten. Daarbij komt in ieder geval aan de orde: wat is pesten, wat zijn de gevolgen van pesten en wat kun je doen op pesten te stoppen.
11. Indien het aanhoudende pestgedrag daartoe aanleiding geeft wordt assistentie van een of meer hulpverlenende instanties gevraagd bijvoorbeeld van het schoolmaatschappelijk werk, de jeugdverpleegkundige of schoolarts van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Bijlage 1
Analyseformulier Pestgedrag

Groep:	Datum:
Naam leerling (de pester):	
Naam leerling (de gepeste):	
Overige betrokkenen (meelopers):	
Korte beschrijving van de peestsituatie:	
Ondernomen stappen:	
Gemaakte afspraken:	

Bijlage 2

Informatie voor ouder(s)/verzorger(s) van gepeste kinderen.

Wat kunnen signalen zijn van pesten?

- Niet meer naar school willen.
- Niets meer over school vertellen.
- Nooit meer andere kinderen mee naar huis nemen of niet meer bij anderen gevraagd worden.
- Slechtere resultaten op school dan vroeger.
- Vaak dingen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen.
- Vaak hoofdpijn of buikpijn hebben.
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen.
- Niet willen gaan slapen; vaker wakker worden of nachtmerries hebben; bedplassen
- De verjaardag niet willen vieren.
- Niet buiten willen spelen.
- Niet alleen een boodschap durven doen.
- Niet meer naar een club willen / durven gaan.
- Bepaalde kleren niet meer aan willen.
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn.
- Zelf blessures creëren om niet naar school te hoeven.

Wat ouder(s)/verzorger(s) zelf kunnen doen:

- Neem uw kind serieus en zeg dat u met anderen gaat proberen het pesten te stoppen.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de mentor bespreken.
- Praat erover met uw kind of vraag uw kind op te schrijven wat het heeft meegemaakt.
- Probeer uw kind uit te leggen waarom kinderen pesten.
- Samen praten over pesten kan ook via een boek of een videoband over het onderwerp.
- Vertel dat volwassenen vaak niets doen, omdat ze niet zien dat er gepest wordt of omdat ze niet weten hoe het probleem moet worden opgelost.
- Waarschuw uw kind dat het pesten niet meteen ophoudt als er beter op wordt gelet. Pesten is soms een gewoonte geworden, die moeilijk af te leren is.
- Houd het onderwerp bespreekbaar, informeer regelmatig hoe het gaat.
- Als u er van uw kind met niemand over mag praten, steun dan uw kind, geef achtergrondinformatie en maak duidelijk dat de school het zorgvuldig zal aanpakken. Voordat u dit belooft, is het raadzaam te vragen wat de school doet.
- Beloon uw kind en help het zijn / haar zelfrespect terug te krijgen.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een (team) sport.
- Houd de communicatie open, blijf in gesprek met uw kind. Doe dat met een positieve insteek, geef adviezen om aan het pesten een einde te maken. Een negatieve manier van vragen is bijvoorbeeld: "Wat is er vandaag weer voor ergs gebeurd?"
- Houd regelmatig en intensief contact met de groepsleerkracht van uw kind.
- Als uw kind echt lijdt onder het pesten en dat ten koste gaat van het zelfvertrouwen, kan hulp van een deskundige nodig zijn. Dit kan individueel of mogelijk in een sociale vaardigheidstraining.

- Houd het niet stil, maar onderneem actie!

Als uw kind gepest wordt (digitaal) dan kunt u de volgende tips inzetten:

- Gebruik een apart hotmailadres om jezelf te registreren op websites. Kies een e-mailadres dat niet je eigen voor- en achternaam volledig weergeeft.
- Gebruik altijd een bijnaam als je chat.

Informatie voor ouder(s)/verzorger(s) van pestende kinderen

- Neem het probleem serieus.
- Raak niet in paniek: in potentie kan elk kind een pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak van pesten te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Bekijk samen met uw kind een film over pesten
- Houd de communicatie open, blijf in gesprek met uw kind. Geef adviezen over andere manieren om met elkaar om te gaan.
- Houd regelmatig en intensief contact met de mentor van uw kind.
- Ook zijn er mogelijkheden om uw kind aan een sociale vaardigheidstraining te laten meedoen. Informatie hierover is op te vragen bij de groepsleerkracht of de interne begeleider.

Wat kunnen ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen doen om digitaal pesten te voorkomen?

- Bedenk dat niet alles waar is, wat je op het internet tegenkomt.
- Als je je vervelend voelt door iets dat je hebt gezien, vertel dat dan aan iemand die je vertrouwt.
- Blijf altijd vriendelijk, eerlijk en scheld niet (terug).
- Ga weg uit de chat als er iets vervelends gebeurt.
- Bel of mail niet zomaar met kinderen die je van internet kent en spreek niet met ze af zonder dat je ouders dat weten.
- Verstuur geen flauwe grappen, dreigmail of haatmail.
- Geef geen persoonlijke informatie aan mensen die je alleen van het chatten kent.
Dus: geen e-mailadressen, gewone adressen, namen (ook niet van school), telefoonnummers, wachtwoorden enz. geven.
Let vooral op bij foto's van jezelf: Als je een foto op internet zet, kan deze gemakkelijk gekopieerd en op een andere website geplaatst worden. Zo kan hij jarenlang terug te vinden zijn, ook als jij hem al weggehaald hebt. Foto's kunnen ook bewerkt worden zonder dat jij dat weet of wilt. Houd daar rekening mee.
- Wees voorzichtig met het gebruik van je webcam.
Gebruik geen webcam bij personen die je niet kent of vertrouwt. Jouw beelden kunnen worden opgeslagen en gebruikt worden om ze aan andere personen te laten zien. Ze kunnen ook voor andere doeleinden gebruikt worden dan waarvoor jij ze gemaakt hebt.

Wat kun je als leerling tegen digitaal pesten doen?

- Niet altijd persoonlijk opvatten.
Als het pesten komt van mensen die je niet kent, vat scheldpartijen of beledigingen dan niet persoonlijk op. Vaak maken mensen negatieve opmerkingen uit verveling. De anonimiteit van internet maakt dat mensen makkelijk gaan schelden.
- Negeer de pestmails, pestsms'jes en pestchats.
Je kunt het beste niet reageren op haatmailtjes of andere digitale pesterij. Verwijder de e-mail zonder hem te openen. Onderdruk je nieuwsgierigheid! Het negeren is effectief in de beginfase van pesten, dus als de pester nog niet zolang aan het pesten is. Pestkoppen willen vaak aandacht. Als je niet reageert, gaan pesters op zoek naar iemand anders om te pesten. Dat geldt ook voor chatrooms. Als daar vervelende opmerkingen worden gemaakt, stop dan met chatten, verlaat die chatroom.
- Blokkeer de afzender.
Krijg je pest e-mails, blokkeer dan de afzender. Als het gaat om sms'jes op de mobiele telefoon, dan heb je op sommige mobiele telefoons de mogelijkheid om bepaalde nummers te blokkeren.
- Praat erover.
Erover praten met je vrienden, je ouders of een leerkracht die je vertrouwt is belangrijk. Zeker als het pesten al een tijdje duurt en je je er bedreigd door voelt. Liefst met iemand die veel van computers en internet weet en die niet doorvertelt dat je gepest wordt.
- Bewaar de bewijzen.
Als de pesterijen al in een verder gevorderd stadium zijn en er via de sms, chat of mail bedreigingen worden geuit, bewaar deze dan. Hoe vervelend de mailtjes ook zijn, gooi ze niet weg. Maak een printje van de pestmail of sla de berichten op. Het zijn bewijzen die tegen de pester gebruikt kunnen worden. Aan het IP adres van de e-mail kan soms afgeleid worden van welke computer de e-mail verzonden is.
Een provider heeft vaak een helpdesk die klachten over nare mail, sms'jes e.d. aan kan nemen. Daar heeft men ook de technische mogelijkheden om na te gaan wie het verstuurt. Bel de helpdesk op.
- Je kunt naar je leerkracht op school die je kan helpen bij vormen van ongewenst gedrag. Zij kunnen je vertellen wat je nog meer kunt doen om het vervelende gedrag te stoppen. Zij kunnen je ook helpen als het vervelende gedrag misschien al gestopt is maar je er nog steeds last van hebt.
- Aangifte doen bij de politie.
In bepaalde gevallen kun je naar de politie om aangifte te doen. Pesten kan zo hardnekkig zijn dat het pesten 'stalken' wordt genoemd. Dit is strafbaar. Voor meer informatie over aangifte doen: www.pestenslaf.nl Voel je niet schuldig als er iets vervelends gebeurt. Het is niet jouw schuld.
- Wees zeer voorzichtig met je wachtwoorden.
Zorg dat je je wachtwoorden en inlognamen niet doorgeeft aan anderen of dat ze makkelijk te raden zijn. Zo kunnen anderen niet bij je website of e-mail. Als dit wel gebeurd is, neem dan contact op met de beheerder van de site.

Bijlage 3. Websites inzake pesten en het voorkomen daarvan.

Websites:

Algemene zoekpagina (met veel links naar websites met informatie over pesten):

<http://www.pesten.startpagina.nl>

www.pestweb.nl

Website van APS met informatie, advies en tips over pesten voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten.

www.pesten.net

Voor en door slachtoffers.

www.veiliginternetten.nl

Deze website geeft onder andere algemene internet veiligheidstips.

www.mediaopvoeding.nl

Deze website is speciaal gericht op ouders.

www.mediawijsheid.nl

Deze website richt zich onder andere op leerkrachten en scholen.

www.meldknop.nl

Voor het melden van zaken die op internet gebeuren maar niet door de beugel kunnen. Deze website wordt ondersteund door de Politie.